

Factsheet

Woonplaats beginsel 2016

Heldere oplossing, betere uitleg

Het woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet regelt welke gemeente verantwoordelijk is voor de jeugdhulp. Het bepaalt ook welke gemeente de jeugdhulp betaalt. Hiermee heeft het woonplaatsbeginsel een directe link met het budgetverdeelmodel in de Jeugdwet.

Gemeenten voeren sinds januari 2015 de Jeugdwet uit. In praktijk blijkt het soms ingewikkeld om te bepalen welke gemeente (financieel) verantwoordelijk is voor de jeugdhulp. Een werkgroep van VWS, VNG, Jeugdzorg Nederland en de Transitie Autoriteit Jeugd (TAJ) heeft gekeken hoe de toepassing van het woonplaatsbeginsel verduidelijkt kan worden.

Deze factsheet heeft het doel de toepassing van het woonplaatsbeginsel te verduidelijken. Zowel aan de hand van de theorie als op basis van casuïstiek.

Wettekst woonplaatsbeginsel

Woonplaats:

- 1°. woonplaats, als bedoeld in [titel 3 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek](#);
- 2°. ingeval de voogdij over de jeugdige berust bij een gecertificeerde instelling: de plaats van het werkelijke verblijf van de jeugdige;
- 3°. ingeval de woonplaats, bedoeld onder 1° en 2°, onbekend is dan wel buiten Nederland is: de plaats van het werkelijke verblijf van de jeugdige op het moment van de hulpvraag;
- 4°. ingeval de jeugdige de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt: de woonplaats van de jeugdige, bedoeld in [artikel 10 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek](#).

Burgerlijk Wetboek 1 Titel 3 Woonplaats

Artikel 10

1. De woonplaats van een natuurlijk persoon bevindt zich te zijner woonstede, en bij gebreke van woonstede ter plaatse van zijn werkelijk verblijf.
2. Een rechtspersoon heeft zijn woonplaats ter plaatse waar hij volgens wettelijk voorschrift of volgens zijn statuten of reglementen zijn zetel heeft.

Artikel 11

1. Een natuurlijk persoon verliest zijn woonstede door daden, waaruit zijn wil blijkt om haar prijs te geven.
2. Een natuurlijk persoon wordt vermoed zijn woonstede te hebben verplaatst, wanneer hij daarvan op de wettelijk voorgeschreven wijze aan de betrokken colleges van burgemeester en wethouders heeft kennis gegeven.

Artikel 12

1. Een minderjarige volgt de woonplaats van hem die het gezag over hem uitoefent, de onder curatele gestelde die van zijn curator. Oefenen beide ouders tezamen het gezag over hun minderjarige kind uit, doch hebben zij niet dezelfde woonplaats, dan volgt het kind de woonplaats van de ouder bij wie het feitelijk verblijft dan wel laatstelijk heeft verbleven.
2. Wanneer iemands goederen onder bewind staan, volgt hij voor alles wat de uitoefening van dit bewind betreft, de woonplaats van de bewindvoerder.
3. Wanneer ten behoeve van een persoon een mentorschap is ingesteld, volgt hij voor alles wat de uitoefening van dit mentorschap betreft, de woonplaats van de mentor.
4. Het eerste, tweede en derde lid zijn niet van toepassing voor zover het betreft de relatieve bevoegdheid van de rechter gedurende een curatele, een bewind als bedoeld in titel 19 en een mentorschap. Hetzelfde geldt indien ten aanzien van een persoon een curatele, een mentorschap of een bewind als bedoeld in titel 19 en tevens een bewind als bedoeld in afdeling 7 van titel 5 van Boek 4 of een bewind als bedoeld in artikel 182 van Boek 7 van kracht zijn en de bevoegde kantonrechter de andere kantonrechter als uitsluitend bevoegde heeft aangewezen.
5. Wanneer de persoon, van wie de woonplaats wordt afgeleid, overlijdt of zijn gezag of zijn hoedanigheid verliest, duurt de afgeleide woonplaats voort, totdat een nieuwe woonplaats is verkregen.

Welke Gecertificeerde Instelling (GI) voert de maatregel uit bij een verhuizing?

Wanneer ouder(s) met gezag verhuizen naar een andere gemeente, is de nieuwe gemeente verantwoordelijk voor de jeugdhulp en de kosten hiervan. Elke gemeente heeft te maken met kinderen waar zij door verhuizingen verantwoordelijk voor wordt of juist niet meer verantwoordelijk voor is.

Als er sprake is van voogdij of ondertoezichtstelling, dan kan het voorkomen dat de gemeente vanwege een verhuizing met een andere Gecertificeerde Instelling te maken krijgt, dan waarmee zij zelf haar (hoofd)contract heeft afgesloten. De gemeente is niet verplicht de uitvoering bij dezelfde GI voort te zetten. Dit kan in bepaalde situaties (bijv. vanuit het oogpunt van continuïteit van hulpverlener) echter wel belangrijk en zinvol zijn om wel te doen. Onderzoek van Stams (*Implementatie en doelmatigheid van de Deltamethode Gezinsvoogdij*, 2010) toont aan dat de ondertoezichtstelling als gevolg van een wisseling van de jeugdbeschermer gemiddeld 7 maanden langer duurt.

Wie bepaalt welke jeugdhulp door de GI wordt ingezet?

De GI kan in het kader van de uitvoering van een maatregel jeugdhulp inzetten. Het inzetten van de jeugdhulp dient dan in overleg met de gemeente te gebeuren. Uiteindelijk bepaalt de GI, na overleg met de gemeente, welke jeugdhulp die door de gemeente is ingekocht, wordt ingezet. Afspraken over hoe te handelen bij verschil van mening zijn vastgelegd in het samenwerkingsprotocol tussen de GI en de gemeente.

Indien een jeugdbeschermer hulp wil inzetten die niet door de gemeente is ingekocht moet er door de gemeente een afweging gemaakt worden. De gemeente kan de specifieke vorm van hulp weigeren. Dit kan bijvoorbeeld omdat de gemeente een vergelijkbare vorm van jeugdhulp beschikbaar heeft. Wanneer door de gemeente geen vergelijkbare hulp is ingekocht, is het aan de gemeente (als inkoper) om - in overleg met de GI - te bepalen waar deze jeugdhulp alsnog wordt ingekocht. Het is raadzaam dat in het samenwerkingsprotocol tussen gemeente en GI hierover afspraken worden vastgelegd. Afspraken die gemaakt kunnen worden zijn bijv. om een deel van het jeugdhulpbudget achter de hand te houden in de vorm van een flexbudget zodat de gemeente in voorkomende situaties jeugdhulp kan inzetten die voor het kind noodzakelijk is en die de gemeente niet (op voorhand) had ingekocht.

De GI hoeft *niet* met de gemeente te overleggen als de jeugdhulp rechtstreeks voortvloeit uit een strafbeschikking of een rechterlijke beslissing waarbij in jeugdreclassering is voorzien.

In de strafbeschikking of rechterlijke beslissing kan zowel de noodzakelijke jeugdhulp als de specifieke organisatie opgenomen zijn, die deze jeugdhulp moet uitvoeren. In dit geval dient de gemeente deze jeugdhulp te financieren ongeacht of ze de jeugdhulp hebben ingekocht bij die specifieke organisatie. Het is in deze situatie wenselijk dat de gemeente door de betreffende GI wordt geïnformeerd, zodat de gemeente weet welke kosten zij kan verwachten en zodoende de declaratie vlot kan afhandelen.

Zie artikel 3.4 van de Jeugdwet. Onderstaand is de passage uit de Memorie van Toelichting bij de Jeugdwet opgenomen.

Artikel 3.5 Eerste lid

Dit artikel regelt dat de gecertificeerde instelling kan bepalen welke jeugdhulp de jongere nodig heeft. De instelling wordt verplicht om met de gemeente hierover te overleggen. In de praktijk zal de gecertificeerde instelling met een door de gemeente aangewezen deskundige overleggen. Hiermee wordt de samenwerking tussen de gemeente en de gecertificeerde instelling geborgd. Het is van groot belang dat de gecertificeerde instelling per casus in overleg treedt met de gemeente over de eventuele in te zetten jeugdhulp voor de jeugdige.

De gecertificeerde instelling moet niet alleen op de hoogte zijn van het ingekochte hulpaanbod van de gemeente, maar ook de inbreng van de gemeente meenemen in haar besluitvorming. Overeenstemming met de gemeente per geval wordt niet geëist, omdat het uiteindelijk de gecertificeerde instelling is die de wettelijke verantwoordelijkheid heeft om de door de rechter opgedragen maatregel uit te voeren.

Verhuizing en/of wijzigingen in gezag met betrekking tot betaling factuur

De Jeugdwet zegt hierover in de MvT: artikel 12, vijfde lid, van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat als de ouder van wie de woonplaats wordt afgeleid overlijdt of zijn gezag of zijn hoedanigheid verliest, de afgeleide woonplaats voortduurt, totdat nieuwe woonplaats is verkregen.

Als de gemeente bij een verhuizing of een wijziging van het gezag verzuimt de wijzigingsinformatie te sturen naar de aanbieder en de nieuwe gemeente, dan blijft de 'oude' gemeente financieel verantwoordelijk. De 'oude' gemeente betaalt de factuur en maakt met de nieuwe gemeente afspraken over de onderlinge verrekening. De oude gemeente moet eerst de aanbieder informeren over de wijziging en de nieuwe gemeente moet zich bereid verklaren richting de aanbieder om de verantwoordelijkheid over te nemen. Als aan deze twee voorwaarden voldaan is, is de financiële verantwoordelijkheid daadwerkelijk overgedragen naar de nieuwe gemeente. Vanaf dat moment kan de aanbieder opvolgende facturen naar de nieuwe gemeente sturen.

Uitleg uitwisseling burgerzaken en afdeling jeugd

Gemeenten moeten intern regelen dat burgerzaken en afdeling jeugd gegevens uitwisselen in het kader van de Jeugdwet.

Casuïstiek

Thema	Omschrijving	Oplossingsrichting	Conclusie
1. Wie betaalt de uitvoering van de jeugdbeschermings- of jeugdreclasseringsmaatregel door de GI?	<p>Maatregel (OTS of voogdij) opgelegd door rechter op verzoek van de Raad voor de Kinderbescherming en toegewezen aan een GI waarmee gemeente geen contract heeft.</p> <p>Maatregel kan ook jeugdreclassering zijn.</p>	In het samenwerkingsprotocol maken gemeente en RvdK afspraken over welke (gecontracteerde) GI in het verzoekschrift aan de rechter mag worden opgenomen. In het belang van het kind mag de RvdK in bijzondere omstandigheden en zwaar gemotiveerd hiervan afwijken (bijv. als andere kinderen uit een gezin al bij een andere GI worden begeleid).	De gemeente betaalt, ongeacht de werkwijze van de Raad voor de Kinderbescherming, de niet gecontracteerde GI. (Kamerstukken 33.983 nr.6).
2. Wie betaalt de jeugdhulp die in het kader van de uitvoering van de voogdij wordt ingezet?	De voogd bepaalt hulp (en wijkteam heeft hierover geen zeggenschap).	In artikel 3.5. van de Jeugdwet is geregeld dat de GI bepaalt welke jeugdhulp wordt ingezet en dat de GI verplicht is daartoe overleg te voeren met de gemeente. Overeenstemming met de gemeente wordt niet geëist, omdat de GI de wettelijke verantwoordelijkheid heeft om de door de rechter opgedragen maatregel uit te voeren en te bepalen welke hulp daarbij noodzakelijk is.	Bij voogdij is de gemeente waar de jeugdige verblijft verantwoordelijk. De gemeente waar de instelling staat betaalt. Zij wordt hiervoor gecompenseerd via het historisch verdeelmodel. (bedrag per voogdijcliënt in de gemeente).
3. Wie betaalt de jeugdhulp die bij de uitvoering van een OTS of jeugdreclassering wordt ingezet?	De gezinsvoogd of medewerker jeugdreclassering bepaalt hulp.	In artikel 3.5. van de jeugdwet is geregeld dat de GI bepaalt welke jeugdhulp wordt ingezet en dat de GI verplicht is in overleg met de gemeente te gaan. Overeenstemming met de gemeente wordt niet geëist, omdat het uiteindelijk de GI is die de wettelijke verantwoordelijkheid heeft om de door de rechter opgedragen maatregel uit te voeren en te bepalen welke hulp daarbij noodzakelijk is.	Bij OTS en jeugdreclassering is de gemeente waar de gezagdrager verblijft verantwoordelijk voor financiering. De gemeente ontvangt de financiering via het objectief verdeelmodel.

Thema	Omschrijving	Oplossingsrichting	Conclusie
4. Hoe gaat het bij jeugdhulp die bij de uitvoering van een maatregel noodzakelijk is en die de gemeente NIET heeft ingekocht?	Een GI vindt jeugdhulp noodzakelijk die niet door de gemeente is ingekocht.	Gemeenten worden geadviseerd om voor deze gevallen een flexbudget beschikbaar te hebben. Jeugdhulp die niet door de gemeente is ingekocht, kan niet zondermeer door een GI worden aangewezen. De gemeente moet een afweging maken, waar deze hulp in te kopen. Als de gemeente een vergelijkbare vorm van jeugdhulp beschikbaar heeft, is dit een goede oplossing.	GI bepaalt welke jeugdhulp in te zetten en de gemeente bepaalt waar zij deze jeugdhulp inkopen. Als de GI het niet eens is met de beslissing van de gemeente kan zij de rechter verzoeken om alsnog in de jeugdhulp te voorzien. Indien geen vergelijkbare jeugdhulp is ingekocht, bepaalt uiteindelijk de gemeente (als inkoper) waar deze hulp wordt ingekocht.
5. AMV (voogdij)	Wie financiert de kosten voor AMV's (alleenstaande minderjarige vreemdelingen)? Zie ook de factsheet ‘Voor alle kinderen; jeugdwet en minderjarige vreemdelingen’ .	Bij een verblijfsstatus hebben jeugdigen dezelfde rechten als alle kinderen in Nederland. Bij AMV's is sprake van voogdij. Uitgangspunt bij voogdij is werkelijke verblijf jeugdige (zie definitie woonplaats 2°). NIDOS verzorgt de voogdij voor AMV's met of nog zonder verblijfsstatus.	Bij voogdij is het werkelijk verblijf van het kind leidend. Indien nog geen sprake is van een verblijfsstatus (in procedure) zijn de kosten voor de voormalige AWBZ/GGZ/ZVW/Wlz-zorg voor rekening van NIDOS. Voor voormalig provinciaal gefinancierde zorg is de gemeente waar jeugdige verblijft verantwoordelijk, net als bij AMV met status. In voorkomende gevallen begeleidt het NIDOS ook kinderen bij het COA op basis van een maatregel voor OTS. In die gevallen financiert het COA de jeugdhulp.
6. Tiernermoeders	Een minderjarige tienermoeder kan niet zelf het gezag hebben (zij is immers zelf nog een kind). De RvdK neemt actie en de rechter wijst een voorlopige gezagsdrager (voorlopige voogdij door GI of NIDOS) aan. De gemeente is niet op de hoogte van deze procedure of de procedure loopt nog.	Gedurende de procedure waarbij aan een definitieve gezagsoplossing gewerkt wordt, wordt een voorlopige voogdij uitgesproken. Bij voorlopige voogdij geldt normaliter de situatie voordat voorlopige voogdij werd uitgesproken, de woonplaats van ouder met gezag.	Dan geldt het werkelijke verblijf van de baby (zie definitie woonplaats 2°).

Thema	Omschrijving	Oplossingsrichting	Conclusie
7. Ongeboren kinderen met (V)OTS of (Vo)Voogdij	<p>Deze kinderen hebben nog geen BSN en staan niet in de BRP.</p> <p>Vaak krijgen deze ongeborenen een fictief nummer. Zodra ze geboren zijn, volgt het BSN.</p>	Zolang een kind niet is geboren en een (V)OTS is uitgesproken ten behoeve van het kind dan geldt de woonplaats van de moeder. Er kan ook sprake zijn van een voogdij in dit soort situaties. Het gezag ligt dan bij de voogdij-instelling (GI); de werkelijke verblijfplaats van het kind is dan van toepassing.	<p>Bij OTS is de gemeente waar moeder verblijft verantwoordelijk.</p> <p>Bij voogdij is de gemeente van de werkelijke verblijfplaats van het kind verantwoordelijk.</p> <p>Bij voorlopige voogdij geldt de situatie voordat voorlopige voogdij werd uitgesproken, dus de woonplaats van ouder met gezag. Omdat bij ongeborenen geen voormalig ouder met gezag is, geldt hier het werkelijk verblijf van het kind.</p>
8. Scheiding en hoofdverblijf	Eén gezagsdrager wil geen verantwoordelijkheid nemen voor het kind.	Bepalen bij welke gezagsdrager het hoofdverblijf van de jeugdige is door te kijken waar het kind woont en waar het sociaal netwerk van het kind is.	De gemeente van de gezagsdrager, waar het kind het meest verblijft en waar het sociaal netwerk van het kind is, is verantwoordelijk.
9. Scheiding en hoofdverblijf	Voortdurend verhuizen: jokokinderen: Gescheiden ouders met omgangsregeling waarbij vader de ene week naar burgerzaken gaat om kind in te schrijven en moeder de andere week en het kind dus steeds verhuist.	Gemeenten vragen ouders om een oplossing. Als ouders er niet uitkomen, dan maken gemeenten afspraken welke gemeente verantwoordelijk is en brengen aanbieder op de hoogte (of verdelen de kosten onderling en spreken af naar welke gemeente aanbieder rekening kan sturen).	Ouders geven aan welke gemeente verantwoordelijk is of gemeenten maken zelf een keuze.
10. Buitenland: Aruba	Gezagsdragers met Nederlandse nationaliteit verhuizen naar Aruba met kind. Kind krijgt daar jeugdhulp. Welke gemeente is verantwoordelijk?	Op Aruba geldt de Jeugdwet niet.	Dus geen verantwoordelijkheid Nederlandse gemeente. Het is de verantwoordelijkheid van het buitenland. In dit geval Aruba.
11. Buitenland of onbekend	Ouders met gezag wonen in het buitenland of de woonplaats is onbekend. Het kind verblijft in Nederland. Welke gemeente is verantwoordelijk?	Hier geldt het werkelijke verblijf jeugdige (zie definitie woonplaats 3°).	De gemeente waar het kind woont/verblijft is verantwoordelijk.
12. Buitenland	Kinderen en/of ouders met buitenlandse nationaliteit zonder BSN (illegaal).	Hier geldt het werkelijke verblijf jeugdige (zie definitie woonplaats 3°).	De gemeente waar het kind woont/verblijft is verantwoordelijk.
13. Gezag	Moeder is niet rechtmatig in Nederland verblijvende vreemdeling zonder geldige papieren. Zij claimt gezag, maar kan dit niet bewijzen. Er is geen instellingsvoogdij.	Als gezag niet bepaald kan worden, dan werkelijke verblijfplaats jeugdige (zie definitie woonplaats 3°).	De gemeente waar het kind woont/verblijft is verantwoordelijk.

Thema	Omschrijving	Oplossingsrichting	Conclusie
14. Verhuizen	Aanbieder stuurt een factuur naar de gemeente, maar de verhuizing is niet doorgegeven. De gemeente verwijst naar de nieuwe gemeente die verantwoordelijk is geworden voor de betreffende cliënt.	In BW 1, Titel 3 Woonplaats, artikel 12, lid 5 geregeld en in MvT van de Jeugdwet wordt het als volgt toegelicht: Als aanbieder niet geïnformeerd is over de verhuizing, betaalt de oude gemeente de factuur en verreken die met de nieuwe gemeente. Afdeling burgerzaken van de gemeente moet afdeling jeugd van de gemeente informeren over verhuizing zodat afdeling jeugd de aanbieder kan informeren over de verhuizing.	Oude gemeente betaalt, zolang de nieuwe gemeente niet bekend is gemaakt aan de aanbieder.
15. Verhuizen	Verplichte hulp bij kinderen met OTS waarbij ouders steeds verhuizen en daardoor verantwoordelijke gemeente ook steeds verandert.	Gemeenten moeten zorgen dat burgerzaken en afdeling jeugd elkaar informeren over verhuizingen, zodat afdeling jeugd van gemeente aanbieder kan informeren over verhuizing.	Bij voortdurend verhuizen kunnen gemeenten onderling afspraken maken over onderlinge verdeling kosten. Gemeenten moeten aanbieder informeren waar rekening naar toe moet.
16. Zwervende ouders/kinderen	Zowel ouders als kind hebben geen vaste verblijfplaats, waardoor niet duidelijk is welke gemeente verantwoordelijk is.	Hier geldt: de plaats van het werkelijk verblijf van de jeugdige op het moment van de hulpvraag (zie definitie woonplaats 3°).	Gemeente van het werkelijk verblijf op moment van de hulpvraag is verantwoordelijk.

Dit is een uitgave van:

Ministerie van Veiligheid en Justitie

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

www.rijksoverheid.nl
www.vng.nl

juli 2016